

Vint anys d'estudis de llengua i literatura catalanes al Rosselló (1984-2004)

Pep Vila

(Societat Verdaguer)

Tots els qui des d'angles diversos ens interessem per aspectes de la llengua i la literatura catalanes al Principat de Catalunya, les Illes Balears o el País Valencià ens veiem obligats a contextualitzar la nostra recerca en el marc històric, cultural i ideològic de l'Estat Espanyol. Per la mateixa raó, quan volem interpretar la diferència de sensibilitats que ofereixen algunes parcel·les de la llengua i la literatura catalanes al Rosselló respecte a les de la resta dels països de llengua catalana no podem oblidar un conjunt de factors socioculturals francesos. Per aquest motiu he cregut convenient incorporar a aquesta bibliografia rossellonesa sobre el segle XIX les principals aportacions catalanes i franceses que conec i que han estat publicades durant aquests darrers vint anys en els camps de la història, la societat, l'ensenyament, la llengua, la lexicografia, la literatura, la premsa, les monografies especialitzades, el teatre, les tradicions populars, etc., que tenen en compte la pertinença i l'adscripció rossellonesa al marc de l'hexàgon francès. Tot ajuda a fer-nos una idea de l'estat actual de les recerques, a saber per on van els trets.

Qui vulgui historiar qualsevol aspecte de les lletres rosselloneses del segle XIX, editar un text vuicentista, anotar algun passatge d'una obra, no té més remei que freqüentar algunes de les eines de consulta que figuren esmentades en aquesta bibliografia. L'escàs progrés en els camps de l'ensenyament i els mitjans de comunicació en català que s'observa al Rosselló, la manca de lectors i la poca difusió de l'obra dels seus principals autors fan que, no havent-hi hagut una presa de consciència política suficient, la francesització es faci present arreu. Més encara, si parem atenció a l'obra dels escriptors rossellonesos dels segles XIX i XX, educats en una altra llengua i una altra cultura, veurem com és de difícil de trobar-los una adscripció precisa en uns patrons culturals i ideològics netament catalans. D'aquí neix

una dificultat afegida per a una correcta interpretació i estudi del projecte rossellonès d'il·lustrar i d'enfortir la comuna mata de jonc.

Bibliografia general - Repertoris

- Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals (ADPO). *Répertoire numérique de la Série T*. A cura de Paulette Delos. (Ensenyament i afers culturals, 1800-1940).
- Diccionari d'historigrafia catalana*. Director Antoni Simon Tarrés. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2003.
- Josep Maria DOMINGO; Maria DASCA i M. Àngels VERDAGUER. *Bibliografia sobre literatura catalana dels segles XIX i XX, 1995-2000. Materials*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2003.
- Alicia MARCET (dir.). *Nouveau dictionnaire de biographies roussillonaises. Institut d'Histoire du Roussillon*, en curs d'edició. Alguns articles són consultables a <http://seneca-uab.es/alart>.
- Pere MARCET i SALOM; Joan SOLÀ. *Història de la lingüística catalana 1775-1900*. Universitat de Girona / Eumo Editorial, 2 vol., 1998.
- Dolors SERRA i KIEL. *Bibliografia de Catalunya Nord (1502-1999)*. Revista *Terra Nostra*, núm. 100, Codalet, 2001. [Primera edició a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996].
- Aline VAUCHELLE-HAQUET. *Les ouvrages en langue espagnole publiés en France entre 1814 et 1833*. Présentation et catalogue. Aix-en-Provence: Université de Provence - Jean Laffite, 1985.
- Pep VILA. «Repertori de manuscrits de teatre rossellonès (I)». *Estudis de Literatura Catalana en honor de Josep Romeu i Figueras*, II. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986, p. 369-396.
- «Repertori de manuscrits de teatre rossellonès (II)». *Miscel·lània Antoni Badia i Margarit*, VI. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987, p. 329-342.
- «Diez años de bibliografía lingüística del Rosellón (1977-1987)». *Antropos*, 81 (1988), p. 16-17.
- «Bibliografia de la llengua i literatura catalanes al Rosselló». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 32 (1993), p. 267-370.
- «Manuscrits catalans de la família Puiggarrí de Perpinyà». *Llengua & Literatura*, 10 (1999), p. 317-328.

Goigs i tradicions populars

- Jean ABÉLANET. *Lieux et légendes du Roussillon et des Pyrénées catalanes*. Perpinyà: Llibres del Trabucaire, 2000.
Cançons Catalanes. Terra Nostra [Prada], núm. 81 (1993).
- Josianne CABANAS. *La procession de la Sançh*. Perpinyà: Mare Nostrum, 2003.
- Goigs du diocèse d'Elne Perpignan / de la diocesi d'Elna Perpinyà*. Ceret: CIMP, 1996.
- Marie-José OLIVIER. *Les Dévotions populaires dans les Pyrénées Orientales au XIXe siècle*. Mémoire de maîtrise. Montpellier: Université Paul Valéry, 1972. [Exemplar consultable a la Biblioteca de l'Arxiu dels Pirineus Orientals, BIB, 6869].
- Pep VILA. «Una col·lecció de goigs catalans a la Biblioteca Municipal de Rouen». *Arxiu de Textos Catalans Antics* [Barcelona], 22 (2003), p. 655-656.

Història

- Michel BRUNET. *Le Roussillon. Une société contre l'État. 1780-1820*. Tolosa: Éditions Eché, 1986.
- *El Rosselló de cara a la Revolució Francesa*. Traducció de Miquela Valls. Canet: Llibres del Trabucaire, 1989.
- Eugeni CORTADE. *Juli Carsalade du Pont, bisbe de Perpinyà i defensor de Catalunya*. Barcelona: Curial, 1994.
- Mathias DELCOR. «Les Prêtres érudits du Roussillon au XIX et XXe siècle». Dins: *Des Bénédictins érudits aux prêtres régionalistes: Actes du colloque de Montpellier, juin, 1983. Revue d'histoire de l'Église de France*, LXXI, 186 (gener-juny 1985), p. 25-46.
- Dossier Catalunya Nord (segles XV-XIX)*. Coordinació i presentació Núria Sales. *Afers* [Catarroja], vol. XII, núm. 28 (1997).
- Étienne FRÉNEY. *L'école primaire dans les Pyrénées-Orientales (1833-1914)*. Perpinyà: DPO, 1983-1984.
- JAUBERT DE PASSA. *Canales de riego de Catalunya y Reino de Valencia*. Estudi i edició facsímil a cura de Juan Romero González i Joan F. Mateu Ballés. Universitat de València, 1991.

- Le Languedoc et le Roussillon* (dir. Gérard Cholvy). Ecully: Editions Horvat/Roanne/Le Coteau, 1991.
- Alícia MARCET. *Breu història de les terres catalanes del nord*. Canet: Llibres del Trabucaire, 1988.
- Peter MCPHEE. «Politització i cultura popular als Pirineus Orientals, 1848-1851». *Recerques*, 36 (1998), p. 35-52.
- Nouvelle Histoire du Roussillon*. Canet: Llibres del Trabucaire, 1999.
- El Rosselló, terres catalanes o franceses?* Dossier de la revista *L'Avenç*, 129 (setembre 1989).
- Le Roussillon dans la première moitié du XIXe siècle*, XCIII^e vol. Perpinyà: Société Agricole, Scientifique et Littéraire, 1985.
- Lluís ROURA I AULINAS. «La Revolució i la República a les cançons republicanes rosselloneses en llengua catalana». *Afers* [Catarroja], vol. XII, núm. 28 (1997), p. 537-571.
- Jean SAGNES (dir.). *Le Pays catalan*, 2 vol. Pau: SNERD, 1985.
- Ramon SALA. «L'assimilació dels costums francesos: el Rosselló i la Cerdanya». Dins: *Història, política, societat i cultura als Països Catalans*. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana, vol. 5, 1995, p. 230-247.
- «Hispanité et Catalanité du Roussillon du XVIe au XIXe siècle». Dins: *Aspects du Roussillon*. Perpinyà: BSASLPO, CIX^e volume, p. 309-330.
- Jacques SAQUER. *Jaubert de Passa. Souvenirs du voyage de 1819 en Espagne*. Perpinyà: Société Agricole, Scientifique et Littéraire, 1988.

Impremta i premsa

- Gérard BONET. *Deux dynasties d'imprimeurs perpignanais: les Alzine et les Tastu, ou un demi-siècle de presse roussillonaise (1800-1850)*, XCIII^e vol. Perpinyà: Société Agricole, Scientifique et Littéraire, 1985, p. 73-103
- *L'Indépendant des Pyrénées-Orientales. L'histoire d'un journal, un journal dans l'Histoire, 1846-1848*. Perpinyà: G. Bonet (edit.), 1987.
- «Alzine père et fils, libraires-imprimeurs à Perpignan de 1792 à 1866 et hommes engagés». Dins: *Imprimerie, édition et presse dans la première moitié du XIXe siècle*. Perpinyà: L'Olivier, 2004, p. 21-53.
- Robert MARRAST. «Imprimés castillans et catalans à Perpignan: état des recherches et travaux en cours». *Livres et libraires en Espagne et au Portugal (XVIe-XXe siècles)*. Bordeus-París: Ed. du CNRS, 1989, p. 99-110.

- Clément RIOT. *La presse roussillonnaise des origines à 1881*. Prades: Terra Nostra, 1987.
- Núria SALES. «Premsa rossellonesa i historiografia». *Afers* [Catarroja], vol. XII, núm. 28 (1997), p. 691-699.
- Pep VILA. «La impremta en català a Perpinyà durant la primera meitat del segle XIX». Dins *Imprimerie, édition et presse dans la première moitié du XIXe siècle*. Perpinyà: L'Olivier, 2004, p. 141-166.

Literatura i història

- Francesco ARDOLINO. «Corrents crítiques i estètiques en els articles de José Andrew de Covert-Spring». Dins: *El Segle Romàntic. Actes del Col·loqui sobre Josep Ixart i el seu temps (Tarragona, 1995)*. Tarragona: Diputació de Tarragona, 2000, p. 239-247.
- August BOVER. «La festa literària de Banyuls de la Marenda (1883)». Dins: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, 21 (1990), *Miscel·lània Joan Bastardes*, 4, Barcelona, 1990, p. 135-155.
- «Menorca i Catalunya Nord a l'època de la Il·lustració. Elements per a un estudi comparatiu». Dins: *Antoni Febrer i Cardona i la cultura de la Il·lustració. Randa*, 31 (1992), p. 81-95.
- Christian CAMPS. *L'évolution des lettres roussillonnaises dans la première moitié du XIXe siècle*, XCIII^e vol. Perpinyà: Société Agricole, Scientifique et Littéraire des Pyrénées Orientales, 1985, p. 253-258.
- *Jean Amade, Joseph Sébastien Pons, deux écrivains catalans*. Les Amis de J. S. Pons - Occitania, Clapiers, Castelnau-le Nez, 1986, 2 vol. [El primer tom conté una breu història de la literatura catalana al Rosselló des dels orígens fins a la primera meitat del segle XX].
- «Langue et littérature». *Pyrénées Orientales, Roussillon, Encyclopédie Bonneton*. París: Ed. Bonneton, 2000, p. 170-195.
- Max CAHNER. *Literatura de la revolució i contrarevolució (1789-1849)*. *Notes d'història de la llengua i de la literatura catalanes*, t. I, t. II*, t. II**. Barcelona: Curial, 1998.
- *Literatura de la Revolució i la contrarevolució (1789-1849)*, II*, II**. Barcelona: Curial, 2002.
- Jordi CASTELLANOS. «Carles Bosch de la Trinxeria, un escriptor a recordar». *Revista de Catalunya*, 124 (1997), p. 130-139.

- Lluís CREIXELL. «La Renaixença al Rosselló». Dins: *Actes del Col·loqui Internacional sobre la Renaixença*, I. Barcelona: Curial, 1992, p. 57-82.
- Pere FARRÉS; Ramon PINYOL. «L'Essai sur l'Atlantide de Josep Tolrà de Bordas, i altres crítiques coetànies». *Anuari Verdaguer 1989* (1990), p. 45-223.
- J. GALAUD. «Éloge de Monsieur Albert Saisset». *BSASLPO*, 36 (1985), p. 399-430.
- Josep GALLART I BAU. «Jacint Verdaguer i Albert Saisset. La Renaixença literària a la Catalunya Nord». *Anuari Verdaguer 1995-1996* (1999), p. 377-388.
- Albert GHANIME. «La identitat de Covert-Spring, un repte erudit». *L'Avenc*, 174 (1993), p. 24-31.
- Maria GRAU. «Covert-Spring à Perpignan, 1828-1835; un émigré politique espagnol dans la vie culturelle roussillonnaise». *BSASLPO*, 93 vol. (1985), p. 223-250.
- «Romanticisme, estètica saint-simoniana, 'escola harmònica'. Les idees literàries d'Andrew Covert-Spring». *Actes del Col·loqui sobre el Romanticisme*. Vilanova i la Geltrú: Biblioteca Museu Víctor Balaguer, 1997, p. 171-192.
- Ramon GUAL. *Breu Antologia Catalana. Terra Nostra* [Prada], núm. 49 (1984).
- Manuel JORBA I JORBA. «La Renaixença». Dins: *Història de la literatura catalana* (J. Molas, dir.), vol. VII. Barcelona: Ariel, 1986, p. 9-48.
- Alicia MARCET. «Société roussillonnaise et catalanisme (fin XVIIIe, début XIXe)». Dins: *Économie et Société du Languedoc-Roussillon de 1789 à nos jours*. Montpellier: 1978, p. 335-348.
- Pere MARCET. «Els estudis de Josep Tastu sobre literatura catalana». *Diari de Barcelona* (8 d'agost de 1989).
- Josep M. NOLLA; Pep VILA. «Notice historique sur la ville et le comté d'Empúries de Francesc Jaubert de Paça (Presentació i facsimil de l'edició de 1823)». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 41 (2000), p. 419-530.
- Brígida PAYROU i Pep VILA. «Notice sur la langue catalane ou romane de Jaubert de Paça (1833)». *Llengua & Literatura*, 3 (1988-1989), p. 459-480.
- Ramon PINYOL; Pere FARRÉS. «L'«Avant-propos» de Josep Tolrà de Bordas a *Canigó*, i altres crítiques coetànies». *Anuari Verdaguer 1990* (1991), p. 89-238.

- Enric PRAT; Pep VILA. «Una versió desconeguda del Ball d'en Serrallonga». Dins: *Actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, III, a cura de Joan Mas i Vives, Joan Miralles i Pere Roselló. Barcelona: PAM, 2000, p. 217-251.
- *Mil anys de llengua i literatura catalanes al Rosselló*. Canet: Llibres del Trabucaire, 2002.
- «Émile Leguiel, crític de Verdaguer (*L'Atlàntida* i *Canigó*)». *Anuari Verdaguer 2002. Actes del V Col·loqui sobre Verdaguer. «Verdaguer i el segle»* (2003), p. 225-238.
- Armand PUIG I TARRECH. «Dues traduccions catalanes dels Psalms en el segle XIX». Dins: *Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana. VIII. Àrea 7. Història de la Llengua*. Institut de Filologia Valenciana, 1989, p. 693-698.
- Joan Pere PUJOL; Enric PRAT. «Cinc catalanades anònimes (finals del segle XIX)». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 43 (2002), p. 171-244.
- Philippe ROSSET. «Pierre Puiggarí (1768-1854): pour une approche du milieu intellectuel roussillonnais dans la première moitié du XIXe siècle». Dins: *Études roussillonnaises offertes à Pierre Ponsich*. Perpinyà: Le Publicateur, 1987, p. 469-475.
- Le Roussillon dans la première moitié du XIXe siècle*, XCIII^e vol. Perpinyà: Société Agricole, Scientifique et Littéraire des Pyrénées-Orientales, 1985.
- Joan TORRENT I FÀBREGAS. «*Canigó* i el desvetllament de la consciència catalana al Rosselló». *Anuari Verdaguer 1992* (1993), p. 191-203.
- «Projecció de l'*Atlàntida* més enllà dels Països Catalans». *Anuari Verdaguer 1992* (1993), p. 205-219.
- «Primers contactes de Verdaguer amb els catalans del Rosselló». *Faig* (novembre 1987), p. 23-27. [*Anuari Verdaguer 1992* (1993), p. 231-241].
- Miquela VALLS. «Pau Berga (1866-1948). Llengua i obra». Dins: *Ĵornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Perpinyà (20 i 21 de maig de 1994)*. Barcelona-Perpinyà: IEC, 1995, p. 91-123.
- «Sobrevolant les lletres catalanes». *Serra d'Or*, núm. 523-524 (juliol-agost 2003), p. 47-51.
- Pere VERDAGUER. «La literatura contemporània a la Catalunya del Nord». Dins: *Ĵornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Perpinyà (20 i 21 de maig de 1994)*. Barcelona-Perpinyà: IEC, 1995, p. 125-130.

- «Josep Bonafont». *Revista de Catalunya*, 194 (abril 2004), p. 3-6.
- Pep VILA. «De Catalunya a Catalunya per damunt de la ratlla» [Correspondència de Jacint Verdaguer]. *Serra d'Or*, 334 (juliol-agost 1987), p. 37-39.
- «Noves fonts per a l'estudi del segle romàntic». *Revista de Catalunya*, 101 (novembre 1995), p. 124-139.
- «Rossellonesos i catalans: una correspondència per damunt de la ratlla». Dins: *Amics de Besalú, VIII Assemblea d'Estudis del seu Comtat*. Besalú, 1996, p. 105-134.
- «Lletres creuades entre Fèlix Torres Amat i Josep Tàstua». *Revista de Catalunya*, 123 (1997), p. 104-143.
- *Visió de la cultura popular en l'obra de Carles Bosch de la Trinxeria (1831-1897)*. Figueres: Institut d'Estudis Empordanesos, 1997.
- «En el bicentenari de la mort de Miquel Ribes, traductor de Racine». *Revista de Catalunya*, 146 (desembre 1999), p. 140-148.

Llengua

- Lluís BASSEDA. *Toponymie historique de Catalunya Nord*, vol. I. Prada: Terra Nostra, 1990.
- Renat BOTET. *Vocabulari específic rossellonès amb traducció en francès i en català normatiu / Vocabulaire spécifiquement roussillonnais avec traduction en français et en catalan normalisé*, prol. Jordi Costa i Costa; introducció de Cristià Camps. Canet: Llibres del Trabucaire, 1997.
- *Proverbis. Català-Francès... / Proverbes. Français-Catalan...* Canet: Llibres del Trabucaire, 1998.
- Cristià CAMPS. *Dictionnaire du français régional du Roussillon*. París: Bonneton, 1991. [Recull d'uns 800 mots, una bona part catalans, que el seu autor ha considerat que són utilitzats en converses en francès a la Catalunya Nord, escrits en grafia francesa. Vegeu-ne la crítica del llibre en l'editorial d'*El Punt*, setmanari de la Catalunya Nord, núm. 220 (19 de juliol de 1991)].
- Daniel CASALS I MARTORELL; Mar MASSANELL I MESSALLES. «Aprofitament de l'*Essai de Dictionnaire Historique de la Langue Catalane* de Julià Bernat Alart, en el *Diccionari Català-Valencià-Balear* d'Alcover i Moll». Dins: *Actes del Congrès Internacional A. M. Alcover*. A cura de

- J. Giscafrè i A. Picornell. Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat / Universitat Illes Balears, 2003, p. 239-260.
- «Le catalan au nord des Pyrénées: une problématique singulière». *Lengas. Revue de sociolinguistique* [Montpellier], 52 (2002), 222 p.
- Germà COLON; A. J. SOBERANAS. *Panorama de la lexicografia catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, Biblioteca Universitària, 1985 [«L'obra de Julià-Bernat Alart. L'aportació del Nord», p. 208 i s.].
- Jordi COSTA. *Atlas linguistique Sacaze des confins catalano-languedociens*. Sant Esteve: Société des Professeurs de Catalan, 1986.
- «Subjuntius presents en *-i*, *-a*, *-ia*, al català septentrional, un segle enrere». *Miscel·lània Antoni Badia i Margarit*, VI. Barcelona: PAM, 1987, p. 189-201.
 - «Les instituteurs roussillonnais de 1887 devant une enquête linguistique». *Bulletin de la Société Agricole, Scientifique et Littéraire des Pyrénées-Orientales*, LXXXV (1973), p. 27-40.
 - «L'antroponímia al servei de la dialectologia nord-catalana». Dins: *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Perpinyà (20 i 21 de maig de 1994)*. Barcelona-Perpinyà: IEC, 1995, p. 61-71.
- Lluís CREIXELL. «Una gramàtica catalana manuscrita: la «Grammaire cathalane» de Josep Tastu». *Études roussillonnaises offertes à Pierre Ponsich*. Perpinyà: Le Publicateur, 1987, p. 529-544.
- *Diccionari bàsic francès-català*, 3a ed. ampliada. Perpinyà: Centre de Recerques i d'Estudis Catalans, 1989.
- Carles GRANDÓ. *Vocabulari rossellonès amb traducció en català normatiu i en francès*. Sant Esteve del Monestir: Association Polytechnique des P. O., 1987.
- Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Perpinyà (20 i 21 de maig de 1994)*. Barcelona-Perpinyà: IEC, 1995.
- Vicent DE MELCHOR; Daniel CASALS I MARTORELL. «InvAlart: presentació del projecte d'edició de l'*Essai de dictionnaire historique de la langue catalana* o *Inventari Alart*». Dins: *Actes del Dotzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, a cura de M. C. Zimmermann i A. Charlon, vol. III. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003, p. 173-188.
- Károly MORWAY. «El DCVB i la fraseologia rossellonesa (notes fraseogràfiques sobre el projecte d'un Petit Diccionari Fraseològic Cerdanià)». Dins: *Actes del Congrés Internacional A. M. Alcover*. A cura de

- J. Giscafrè i A. Picornell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat / Universitat Illes Balears, 2003, p. 343-370.
- Yves PÉROTIN. «Langue et culture catalane dans la Société Agricole, Scientifique et Littéraire des P. O.». *Bulletin de la Société Agricole, Scientifique et Littéraire des P. O.*, 92 (1984), p. 89-106.
- Petite histoire sociale de la langue occitane. Usages, images, littérature, grammaires et dictionnaires*. Perpinyà: Llibres del Trabucaire, 2002.
- Enric PRAT; Pep VILA. Estudi introductor i a F. JAUBERT DE PAÇÀ. *Recherches historiques sur la langue catalane (1824)*. Perpinyà: Trabucaire, 2000.
- P. PUIGGARÍ. *Grammaire catalane-française à l'usage des français*. Perpinyà: J. B. Alzine, 1852. [Edició facsímil, Nîmes: C. Lacour éditeur, 2001].
- Pascual TIRACH ALVENTOSA. *Les surnoms catalans. Origine - Signification - Rôle*. Canet: Llibres del Trabucaire, 2001.
- Jordi VENTURA. «La Revolució Francesa i les llengües oficials de l'estat francès». *Revista de Catalunya*, 38 (febrer 1990), p. 63-75.
- Pere VERDAGUER. *Diccionari de renecs i paraulotes*. Canet: Llibres del Trabucaire, 1999.
- Pep VILA. «L'enquesta Coquebert de Montbret (1806-1812) sobre la llengua dels Països Catalans». *Revista de Catalunya*, 72 (març 1993), p. 38-55.
- «La coneixença del català al Rosselló a través d'una enquesta escolar de 1863». *Revista de Catalunya*, 74 (maig de 1993), p. 43-50.

Poesia

- Joan Daniel BEZSONOFF. *Catalanades d'Un Tal (Albert Saisset)*. *Catalanades completes*. Edició del centenari de la mort d'Albert Saisset (1842-1894). Prefaci de Jaume Queralt. Barcelona: Llibres de l'Índex, 1994.
- August BOVER I FONT. «L'empremta de Pere Talric en les primeres poesies de Josep Sebastià Pons». *Actes du Colloque International J. S. Pons*, Centre d'Études Occitanes - Association des Amis de J. S. Pons. Nîmes: Imprimerie Barnier, 1988, p. 7-17.
- «Pàtria i les relacions nord-catalanes de Jacint Verdaguer». *Anuari Verdaguer 1988* (1989), p. 213-226.
- «Pere Talric i els seus *Recorts del Rosselló*». Dins: *Actes del Dotze Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Edit. Marie-

- Claire Zimmermann i Anne Charlon. Barcelona: AILLC - PAM, 2003, vol. II, p. 221-230.
- Catalanades del Rosselló* [*Catalanades d'Un Tal*, Albert Saisset]. *Cahiers des Amis du vieil Ille (Ille-sur-Têt)*, núm. especial 99 bis (1987).
- Georges DUNYACH. *Pierre Talrich*. Perpinyà: Les Publications de l'Olivier (Clàssics Rossellonesos), 2003. [Estudi inicial de Georges Dunyach, que no incorpora bibliografia recent; edició bilingüe de l'obra poètica i dramàtica de Pere Talrich. Aquest treball formava part d'una recerca sobre la poesia d'escriptors vallespirencs del segle XIX amb el qual, pels volts de 1960, l'autor, professor d'espanyol, va obtenir el Diploma d'Estudis Superiors, sota la direcció d'Enric Guiter. Pere Verdaguer ha prologat i traduït al català la seva obra de teatre *Vasconcellos*].
- Ramon GUAL; Joan MALUQUER FERRER. *Canigó de Jacint Verdaguer. Llegendes pirenaica del temps de la Reconquesta*. Perpinyà: Terra Nostra / Galerada, 2002.
- Enric PRAT; Pep VILA. «L'Espanyola (1835). Una visió romàntica de la ciutat de Girona». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 42 (2001), p. 469-482.
- *Poesia eroticoburlesca rossellonesa del segle XIX (Obres de Fra Pere i Poésies catalanes écrites* [aplegades] *par Monsieur F. Jaubert de Passa*). Perpinyà: Llibres del Trabrucaire, 2001.
 - edició de Joan Baptista MOLÍ. «Relació d'un fet qui es passà al Coral en l'any 1599». *Senbal* [Girona], 63 (primavera 2001).
 - edició de Pere COURTAIS. «L'Homero rossellonès» (1868). *Senbal* [Girona], 65 (estiu 2001).
 - edició de «Flors Catalanes». Poemes de Jaume BOHER i Gabriel BOIXEDA. *Senbal* [Girona], 79 (tardor 2003).
 - «La poesia rossellonesa d'Esteve Aragó en el context de la literatura catalana del seu temps». [En premsa. Col·loqui Internacional *Les Arago, acteurs de leur temps*, Perpinyà].
- Jacint VERDAGUER. *Canigó*. Édition bilingue publiée à l'occasion du centenaire avec le concours du Conseil Régional Languedoc-Roussillon. Toulouse: Éditions Privat, 1986. [Es tracta de la reproducció d'una edició francesa de 1889].
- Pere VERDAGUER. «Jacint Verdaguer i la Renaixença rossellonesa». *Alimara* [Olot], 16 (1986).

- Pep VILA. «*Roser de tot l'any*, de Jacint Verdaguer. Una traducció inèdita de Justí Peprats». *Anuari Verdaguer 1995-1996* (1999), p. 225-248.
- «Dos cançoners catalans del segle XIX desconeguts». *Homenatge a Arthur Terry*, 3, Estudis de Llengua i Literatura Catalanes, 39. Barcelona: PAM, 1999, p. 157-178.
 - «Verdaguer, company de viatge pel Rosselló». *Revista de Girona*, 217 (març-abril 2003), p. 61-63.

Teatre

- Enric PRAT; Pep VILA. «Una versió desconeguda del Ball d'en Serrallonga». Dins: *Actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, III, a cura de Joan Mas i Vives, Joan Miralles i Pere Roselló. Barcelona: AILLC - PAM, 2000, p. 217-251.
- «Sant Joan dins lo desert». Dins: *Actes del Dotzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Edit. Marie-Claire Zimmermann i Anne Charlon. Barcelona: AILLC - PAM, 2003, vol. II, p. 69-87.
- Christine TISSEYRE. *Le Théâtre municipal de Perpignan: un siècle de théâtre a Perpignan (1811-1914)*. Pref. Josy Llop Borelli. Perpinyà: Archives communales, 1995.
- Pere VERDAGUER. «El teatre popular al Rosselló». *Serra d'Or*, 523-524 (juliol-agost 2003), p. 52-55.
- Pep VILA. «Documents per a la història del teatre català al Rosselló». *Amics de Besalú, VII Assemblea d'Estudis del seu Comtat*. Besalú, 1991, vol. I, p. 7-55.
- «Representacions de teatre al Rosselló. Esbós d'una cronologia». *Miscel·lània Joan Fuster IIII. Estudis de llengua i literatura*. A cura d'A. Ferrando i d'A. G. Hauf. Universitat de València - Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991, p. 297-310.
 - «Notes sobre el primer melodrama a Catalunya i al Rosselló (1863)». *Revista de Catalunya*, 76 (juliol-agost 1993), p. 143-152.
- Pep VILA. «Les pastorals rosselloneses». *Revista de Catalunya*, 113 (1996), p. 113-125.
- «Permisos i anuncis de representacions de teatre català religiós al Rosselló (segle XIX)». *Revista de Catalunya*, 17 (novembre 2002), p. 100-116.

- «El teatre profà al Rosselló». *Revista de Catalunya*, 181 (febrer 2003), p. 23-50.
- «La “Tragèdia o martiri de Sant Jaume”, una obra de teatre hagiogràfic rossellonès (1841)». [En premsa: Col·loqui Internacional sobre el Camí de Sant Jaume].

ADDENDA

Amb posterioritat al lliurament de l'original del text proemial i del repertori bibliogràfic annex que vaig raonar i valorar en la sessió pública celebrada a l'IEC, he pogut recollir aquestes altres referències bibliogràfiques sobre aquests vint anys d'estudis sobre la llengua i la literatura catalanes al Rosselló, que ordeno per ordre alfabètic. Entre el material ressenyat digne d'estudi, destaco tres obres manuscrites inèdites que mereixen la nostra atenció.

A) La donació al CDACC de Perpinyà, provinent de la biblioteca particular de l'historiador de Perpinyà Pau de La Fàbrega Pallarès, recentment traspasat, d'un extens poemari manuscrit, en català, datat en 1888, escrit per Francès Marteau,¹ un escriptor gairebé desconegut, que va publicar diverses poesies de circumstàncies en el *Journal comercial illustré des P. O.* de Perpinyà. Marteau també surt representat a l'antologia publicada per J. Delpont, *Flors Rosselloneses. Aplec de Catalanades. Recullides per en...*, Perpinyà: Imprempta (sic) Catalana d'en Joseph Payret, 1902. [poema: «L'aigua de La Roca», p. 25].

D'aquest fecund poeta em consta que hi ha conservada obra esparsa en altres biblioteques privades del Rosselló. En aquesta avinentesa fem una breu descripció del contingut de l'obra a l'espera de poder donar-ne, en una altra ocasió, alguna mostra del seu contingut. Encara que sigui una

1. J. C[apeille?], François Marteau. *Galerie Roussillonaise*. «Journal comercial illustre des P. O.», J. Payret, Directeur, Tome II, fascicle 41, «Partie Littéraire Illustrée», 1897-1900, p. 332. Juntament amb un retrat de l'autor hi llegim aquesta evocació: «Enthousiaste de la langue catalane. Malgré son instruction très élémentaire, sa passion et son amour pour le catalan l'ont amené à écrire des oeuvres très poétiques dans leur simplicité; dans sa longue vie de travail, la langue catalane a été pour lui un aliment de l'esprit. Il l'a étudiée, et lui a confié les pensées et les secrets de son coeur.»

poesia de caire dialectal, d'escàs valor literari, molt lligada al territori, no podem desdenyar aquesta aportació a les lletres rosselloneses del moment amb un recull que, a més d'una extensa introducció, conté 68 poemes de diversa factura i intenció.

B) En un escorcoll que he fet durant l'hivern de 2005 al fons personal de l'erudit Albert Salsas (1864-1940),² conservat a la sèrie J dels Arxius Departamentals dels Pirineus Orientals de Perpinyà (ADPO), que arreplega els documents adquirits per via extraordinària (donació, compra, etc.), hi vaig trobar dos altres manuscrits de les obres de Pere Puiggarí, que contenen algun poema desconegut, versos i lliçons que no vam poder tenir en compte en establir l'edició que podeu llegir a Enric PRAT i Pep VILA (*Obres de Fra Pere i Poèsies catalanes écrites [reunides] par Monsieur F. Jaubert de Passa*. Perpinyà: Trabucaire, 2001).

C) A la Biblioteca de Catalunya es pot consultar el manuscrit núm. 3897 de teatre veterotestamentari rossellonès: *La Culpa de Adam* (1819), representat a Vilafranca del Conflent.

Articles

Fernand-Gérard BELLEDENT. «La ville et le pouvoir intellectuel: les sociétés savantes de Perpignan au XIXe siècle». Dins: *La Ciutat i els poders. La ville et les Pouvoirs. Actes del Col·loqui del 8è Centenari de la Carta de Perpinyà 23/25 d'octubre de 1997*. Edició a cura de Louis Assier Andrieu i Raymond Sala. Perpinyà: Presses universitaires de Perpignan, 2000, p. 479-485.

Nicolas BERJOAN. «Du conformisme au catalanisme. Penser la culture et la langue catalanes en Roussillon au XIXe siècle». *Domitia* [Perpinyà], 6 setembre 2005.

Gérard BONET. *L'Indépendant des Pyrénées-Orientales. Un siècle d'histoire d'un quotidien 1846-1950*. Perpinyà: Publications de l'Olivier, 2004.

Christian CAMPS. *Hommes et femmes de la rue Perpignanaise*. Péronnas: Éditions de la Tour Gile, 2003. [Conté biografies d'intel·lectuals rossellonesos del segle XIX].

2. Matias DELCOR. *M. Albert Salsas (1864-1940) sa vie, son oeuvre*. BSASLPO [Perpinyà], LXII, 1944, p. 163-167.

- Jean-Yves CASANOVA. *Frédéric Mistral. L'enfant. La mort et les rêves*. Perpinyà: Trabucaire, 2004.
- Aymat CATAFAU; Jean Paul ESCUDERO. «Julià Bernat Alart (1824-1880), un català de França, de la història del Rosselló i la Cerdanya a la filologia catalana». *Revue d'Études Catalanes*, 5 (2002), p. 15-25.
- Perpignan une et plurielle*. Perpinyà: Trabucaire, 2004. [Conté biografies d'intel·lectuals rossellonesos del segle XIX].
- Ramon PINYOL; Pep VILA. «Justí Pepratx, transcriptor de Verdaguer i recopilador de literatura catalana». *Anuari Verdaguer*, 12 (2004), p. 91-114. Annex: Josep M. Frigola, *Flors Catalanes* (1883-1888).
- Jean REYNAL. *66 ancêtres pour le Pays Catalan*. Baixas: Balzaz Editeur, 2003.
- Jean RIFA. *Des hommes et le Roussillon. Biographies*. Perpinyà: Trabucaire, 2004.
- Èrika SERNA; Pep VILA. «Contraban de llibres a la ratlla de França (1820-1823)». *Revista de Catalunya*, juliol-agost de 2005, p. 63-84.
- Pere VERDAGUER. «Els estudis sobre premsa a la Catalunya Nord». *Anàlisi*, 20 (1997), p. 147-156.

Manuscrits de F. Marteau

1. Poésias catalanes-rossillonaises. Llibre enquadernat amb pasta i mitja pell. Al llom: *poésias catalanes-roussil*. Mides 150 × 185mm. Signatura Ce.D.A.C.C. de Perpinyà. 833,5. F. Man. 85. Perpinyà, 1888. El llibre és format per una introducció que majoritàriament conté notes lexicogràfiques i set reculls de poemes amb un total de 68 peces que ocupen 485 p. La introducció i els set quaderns de poemes van numerats (40+64+60+62+42+56+98+63). En el darrer quadern de poemes trobem una *Table par lettre alphabétique des compositions contenues dans ce recueil*.

Títol sencer a la primera guarda: «Poésias catalanes-Roussillonaises. Avec quelques notes de l'auteur. «Rosselló, terra carida, / al Canigó, ton gégant, / ab veu de tro ell te crida:/ fes reflorir lo teu cant». F. Marteau. 8 rue Grande-la-Monnaie. Perpignan. Segona guarda: Poésias catalanes-roussillonaises. Avec quelques notes de l'auteur. Composés par M. François Marteau. Perpignan 1888. Agraïm a Brígida Manera, directora del Centre, les facilitats que ens va donar per consultar aquest recull.

1. bis [Segon recull] Poemes agrupats en cinc quaderns manuscrits. Ms. 87. *Poesias Catalanas*, 4 fol. sense numerar. Ms. 88. *Los tres cosis. Relations d'un viatge dins França* i altres poemes, 22 p. Ms. 89. *Lo ivern*, 3 p. Els manuscrits 90 i 91 són altres còpies del poema *Lo ivern*.

2. Manuscrits de Pere Puiggari

1. *Poesias Catalanas*. ADPO. Fons Salses 7J, 82-83. Final del segle XIX. Quadern de 102 p., sense escobertar. Mides 185 × 230mm. El manuscrit conté també alguns fulls solts amb el poema «Tocar», i una lletra d'un copista no identificat, datada el 13 de juliol de [19]37, que anuncia a Mr. Casteil l'encàrrec que li va fer de transcriure aquest recull en 8 quaderns de 12 pàgines.

2. [Poesias Catalanas]. ADPO. Fons Salses 7J, 82-83. Final del segle XIX. Quadern relligat, de pàgines ratllades, sense títol, sense cobertes. Mides 205 × 295mm. Poemes sense paginar escrits en català, occità i francès. La taula o índex de composicions de l'obra no es correspon amb el contingut del poemari, ja que manquen alguns textos.

3. Manuscrit de teatre vetotestamentari rossellonès

1. *La culpa de Adam y la vinguda del Messies; tragedia en tres actes* (1819), 81 p. A la primera pàgina llegim: «Es estada réprésentada à Villefranca de Conflent, als vint-y-tres y als trenta de mayg, y la ultima réprésentation al dia 6 de juny de l'any mil vuyt-cents deza nou. 1819. Melchior Nicolau, de Villefranca a fet lo présent oubraja da la culpa de Adam y la vinguda del Messies. L'any mil vuyt-cents deza nou, lo quinza del mes de juny. Doumingou Vergés fill, de Villafranca à fet la presenta copi, qu'a tirat da l'original fêt pal senyor Melchior Nicolau. A Villafranca, l'any Mil vuyt-cents quaranta set, lo trenta del mes de novembra» (Ms. núm. 3897 de la BC).